

POJĘCIA, JAKIE MOŻESZ SPOTKAĆ W OPINII PORADNI PSYCHOLOGICZNO – PEDAGOGICZNEJ

DIAGNOZA PSYCHOLOGICZNA obejmuje charakterystykę szerokiego zakresu funkcji psychicznych: rozwój intelektualny i poznawczy (myślenie, pamięć, uwaga, spostrzeganie itp.), rozwój emocjonalny (osobowość, temperament itp.), rozwój społeczny.

DIAGNOZA PEDAGOGICZNA – diagnoza uczniów z trudnościami dydaktycznymi w nauce szkolnej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju funkcji percepcyjno – motorycznych odpowiadających za proces nauki pisania i czytania; ocena poziomu umiejętności matematycznych (diagnoza przyczyn niepowodzeń w uczeniu się matematyki);

ANALIZA I SYNTEZA – rozkładanie na części i składanie materiału wzrokowego (obrazki, wyrazy) lub słuchowego (dźwięki, zdania, słowa) w celu budowania całości obrazu, słowa,

ANALIZATOR WZROKOWY - podczas czytania sprowadza się on do spostrzegania tekstu, wyodrębniania z niego wyrazów, wyodrębniania kolejnych liter w wyrazie odróżniania podobnych liter, zapamiętywania ich, rozpoznawania; podczas pisania zachodzi przypominanie sobie kształtu liter, sposobu łączenia ich w strukturę, jaką jest sylaba, a następnie łączenia sylab w wyrazy, wyrazów w zdania i konstruowanie tekstu rozplanowanego na kartce zeszytu.

ANALIZATOR SŁUCHOWY- służy do odbioru bodźców słuchowych, w tym dźwięków mowy, ich spostrzegania, zapamiętywania. Uczestniczy w porozumiewaniu się za pomocą mowy. Wraz z innymi analizatorami stanowi neurofizjologiczną podstawę procesów czytania i pisania.

ANALIZATOR KINESTETYCZNO-RUCHOWY - chodzi tu zarówno o motorykę dużą, tj. zaburzenia koordynacji dużych grup mięśniowych, jak również o zaburzenia motoryki małej, tj. rozwoju manualnego. Tak więc zaburzony rozwój funkcji analizatora kinestetyczno-ruchowego w znacznym stopniu wpływa na obniżenie sprawności manualnej.

Każdy z analizatorów musi dobrze funkcjonować samodzielnie, jak również dobrze współpracować z innymi.

SŁUCH FONEMOWY – pozwala wyodrębnić z potoku mowy wyrazy, w wyrazach - sylaby, w sylabach - głoski, uchwycić kolejność głosek w wyrazie, a także odróżnić poszczególne głoski (zwłaszcza głoski dźwięczne od ich bezdźwięcznych odpowiedników).

PERCEPCJA SŁUCHOWA - to zdolność do odbioru dźwięków, ich rozpoznawania i różnicowania, a także interpretowania przez odniesienie do poprzednich doświadczeń.

PERCEPCJA WZROKOWA - podstawową funkcją jest wyodrębnienie i rozpoznanie obiektów i ich lokalizacji w przestrzeni. Odpowiedni poziom rozwoju percepcji wzrokowej umożliwia dziecku naukę czytania, pisania, wykonywanie zadań arytmetycznych oraz rozwinięcie innych umiejętności wymaganych od niego w trakcie nauki szkolnej.

DEFICYTY ROZWOJOWE (DYSFUNKCJE) – parcjalne lub fragmentaryczne zaburzenia rozwoju psychomotorycznego – opóźnienie rozwoju psychomotorycznego, wolniejsze tempo rozwoju określonych funkcji.

Parcjalne zaburzenia rozwoju psychomotorycznego obejmują większy obszar czynności, na przykład motoryki (dużej – sprawności ruchowej całego ciała, małej – sprawności rąk), rozwoju mowy (zarówno czynnej – mówienie, jak i biernej – rozumienie);

Fragmentaryczne zaburzenia rozwoju psychomotorycznego obejmują mniejszy obszar czynności, na przykład tylko motoryki rąk lub tylko mowy czynnej (dziecko wszystko rozumie, ale ma trudności z wypowiedzianiem się).

FUNKCJE POZNAWCZE (procesy poznawcze) – zespół procesów, dzięki którym odbieramy informacje z otoczenia oraz stosunki między nimi, a więc odzwierciedlamy w naszej psychice to, co nas otacza. W czytaniu i pisaniu biorą udział takie procesy poznawcze jak: uwaga, pamięć, wrażenia i spostrzeżenia wzrokowe, słuchowo-językowe, dotykowe, kinestetyczne, orientacja w schemacie ciała i kierunkach w przestrzeni. W komunikowaniu się z pomocą pisma dodatkowo zaangażowane jest też myślenie, dzięki czemu rozumiemy czytany tekst i pisząc, tworzymy nowe teksty.

INTELEGENCJA OGÓLNA – jest wypadkową inteligencji werbalnej (słownej) i niewerbalnej (bezsłownej, praktyczno-technicznej); można ją zmierzyć za pomocą różnych skal inteligencji, np. D. Wechslera (WISC-R). Wyniki są sformułowane w postaci ilorazów inteligencji. Można ustalić, jaki jest poziom inteligencji badanej osoby: przeciętny, poniżej lub powyżej przeciętnej, wysoki itp.

INTEGRACJA PERCEPCYJNO-MOTORYCZNA – współdziałanie (współpraca) procesów poznawczych i czynności ruchowych, np.: przy pisaniu ze słuchu – uwaga, analiza i synteza wzrokowa i słuchowa oraz ruch ręki piszącej.

KOORDYNACJA WZROKOWO-RUCHOWA – współpraca oka i ręki, umożliwia wykonywanie precyzyjnych ruchów rąk pod kontrolą wzroku, m.in. rysowanie i pisanie.

LATERALIZACJA JEDNORODNA: PRAWOSTRONNA LUB LEWOSTRONNA – dominacja czynności ruchowych jednej ze stron ciała (najczęściej prawej ręki, nogi, oka, ucha), związana z dominacją jednej z półkul mózgowych.

LATERALIZACJA NIEUSTALONA – brak dominacji stronnej ciała (oburęczność, obuocność), charakterystyczna do 5-6 roku życia; ustalenie się dominacji ręki i oka powinno nastąpić do siódmego roku życia, gdy dziecko podejmuje naukę pisania.

LATERALIZACJA NIEJEDNORODNA (skrzyżowana) – np.: dominacja lewego oka i prawej ręki; nie może być traktowana jako objaw patologii, jednak wśród uczniów z dysleksją przypadków skrzyżowanej lateralizacji jest istotnie więcej niż wśród dobrze czytających.

PAMIĘĆ LOGICZNA – oparta na logicznym myśleniu, kojarzeniu faktów, wiązaniu ich ze sobą.

PAMIĘĆ BEZPOŚREDNIA – świeża; pozwala zapamiętać i natychmiast odtworzyć zapamiętany materiał; zaburzenia powodują, że uczeń ma problemy z zapamiętaniem zdań podczas pisania dyktanda, z zapamiętaniem dwóch poleceń jednocześnie, z liczeniem w pamięci. Ważnym czynnikiem wpływającym jest koncentracja uwagi.

PAMIĘĆ WZROKOWA - zdolność do utrwalania i przypominania informacji wizualnej (zapamiętywania spostrzeżeń wzrokowych) i dzięki temu przyswajania wiedzy.

PAMIĘĆ SŁUCHOWA BEZPOŚREDNIA (pamięć świeża) – pozwala zapamiętywać i natychmiast odtworzyć usłyszany materiał. Pamięć słuchową bezpośrednio wykorzystujemy pisząc dyktanda czy powtarzając za kimś np.: numer telefonu. Zdolność zapamiętywania jest ograniczona do kilkudziesięciu sekund, potem materiał utrwała się w pamięci długoterminowej lub ulega zapomnieniu.

OBNIŻONA SPRAWNOŚĆ MANUALNA (grafomotoryczna) – niska sprawność ruchowa rąk; charakterystyczne jest np. późne nabywanie umiejętności związanych z samoobsługą (ubieranie się, zapinanie guzików, wiązanie sznurowadeł), trudności w posługiwaniu się nożyczkami; niska sprawność manualna pociąga za sobą obniżony poziom graficzny pisma (obniżona sprawność grafomotoryczna), wolne tempo pisania, nieestetyczny wygląd zeszytów; dzieci z obniżoną sprawnością manualną szybko się męczą przy pracach graficznych i pisaniu.

TEMPO UCZENIA SIĘ WZROKOWO-RUCHOWEGO – szybkość uczenia się pisania symboli graficznych opartego na koordynacji oka i ręki; uzależnione jest od prawidłowej sprawności manualnej i ustalonej lateralizacji; często obniżone u osób z dysleksją.

ZABURZENIA ORIENTACJI PRZESTRZENNEJ – brak orientacji w prawej i lewej stronie ciała oraz w kierunkach w przestrzeni (w lewo, w prawo, wyżej, niżej, w przód, w tył, nad, pod, itd.); związane są z

nimi trudności w rysowaniu (niewłaściwe proporcje i rozplanowanie rysunku), czytaniu (przestawianie liter i części wyrazów, przeskakiwanie linijek), w pisaniu (rozplanowanie kartki, mylenie liter i cyfr o podobnych kształtach, pisanie od prawej do lewej strony).

**ZDOLNOŚĆ PRZESTRZENNEJ ORGANIZACJI MATERIAŁU WZROKOWEGO = ORGANIZACJA
POSTRZEGANIA WZROKOWEGO** – umiejętność złożenia w całość określonego obrazu (rysunek, kompozycja geometryczna), z uwzględnieniem elementów zasadniczych budujących ten obraz oraz elementów szczegółowych.

NIEHARMONIJNY ROZWÓJ POSZCZEGÓLNYCH FUNKCJI = ROZWÓJ NIEHARMONIJNY – występuje, gdy poszczególne sfery rozwijają się w innym tempie (opóźnienie lub przyspieszenie rozwoju poszczególnych funkcji), np.: opóźnienie rozwoju mowy, opóźnienie rozwoju emocjonalnego.

PODSTAWOWE UMIEJĘTNOŚCI ARYTMETYCZNE - przeliczanie, dodawanie, odejmowanie, w przypadku starszych dzieci - mnożenie, dzielenie, rozwiązywanie zadań z treścią.

MYŚLENIE PRZYCZYNOWO-SKUTKOWE – umiejętność wskazywania następstw określonych sytuacji, wyszukiwania przyczyn pewnych stanów rzeczy, porządkowania zdarzeń (np.: w układaniu historyjek obrazkowych), planowanie i przewidywanie kolejnych zdarzeń.

MYŚLENIE PRZEZ ANALOGIĘ – polega na formułowaniu wniosków na temat danej sytuacji na podstawie podobnej, znanej sytuacji, wyciąganiu wniosków z podobieństw między przedmiotami, sytuacjami. Związane jest z klasyfikowaniem – tworzeniem różnych zbiorów na podstawie wspólnej cechy.

DOSTOSOWANIE WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH – czyli dopasowanie programu nauczania do indywidualnych potrzeb ucznia, z uwzględnieniem np. wolniejszego tempa pracy, deficytów w funkcjonowaniu analizatorów, obniżonych możliwości poznawczych ucznia (inteligencja poniżej przeciętnej), specyficznych trudności w uczeniu (dysleksja, dysortografia) itp. Zastosowanie takich kryteriów egzekwowania wiedzy i umiejętności, które uwzględniają możliwości i ograniczenia, a więc dysfunkcje oraz mocne strony rozwoju i funkcjonowania dziecka. W praktyce sprowadza się to do obniżenia wymagań w pewnych zakresach, np: ortografii.

GLOBALNE OPÓŹNIENIE ROZWOJU – to zwolnienie tempa rozwoju wszystkich funkcji w takim samym stopniu. Należą do nich:

- upośledzenie umysłowe (pomimo prowadzenia intensywnej stymulacji i rewalidacji dziecko nie osiąga normalnego poziomu funkcjonowania),
- zahamowanie rozwoju intelektualnego (rozwój dziecka do pewnego okresu przebiegał mniej lub bardziej systematycznie, ale w skutek określonego czynnika chorobowego lub braku stymulacji nastąpiło zatrzymanie rozwoju),
- opóźnienia rozwoju (rozwój dziecka nie odpowiada wiekowi życia większości jego rówieśników i środowiska z którego pochodzi, oraz istnieje prawdopodobieństwo, że poziom ten dziecko osiągnie dzięki intensywnej stymulacji).

**Opracowała Anna Cieślak - Pypeć w oparciu o:
„Uczeń z dysleksją w szkole” M. Bogdanowicz, A. Adryjanek**